

igrom
sudbine

DŽULI DŽONSTON

Leo commerce

Naziv originala:
As if by accident
Julie Johnston

Copyright© 2005 by Julie Johnston
Copyright © 2006, za Srbiju Leo commerce, Beograd

Ova publikacija u celini ili u delovima ne sme se umnožavati, preštamovati ili prenositi u bilo kojoj formi ili bilo kojim sredstvom bez dozvole autora ili izdavača niti može biti na bilo koji drugi način ili bilo kojim drugim sredstvom distribuirana ili umnožavana bez odobrenja izdavača.

Sva prava za objavljivanje ove knjige zadržavaju autor i izdavač po odredbama Zakona o autorskim pravima.

Naziv knjige:
Igrom sudbine
Džuli Džonston

Urednik:
Nenad Perišić

Prevod:
Branislava Grubišić

Lektor i korektor:
Marija Živković

Prelom i korice:
Ateneum, Beograd

Za izdavača:
Nenad i Slađana Perišić

Izdavač:
MIP Leo commerce, Beograd

Plasman:
MIP Leo commerce, Beograd
Generala Mihajla Nedeljkvića 65/2

011/176-2077

011/2166-712

011/2166-714

063/507-334

E-mail:
nesaperisic@hotmail.com
info@leocommerce.co.yu

Štampa:
Tuli - Vršac

Tiraž:
1000

ISBN 86-83909-34-4

Za Ketj Lovinger

DEO I

Val

KRAJ JE DECEMBRA – tačnije dvadeset sedmi. Val vozi autoputem broj 7, zamišljena, zabrinuta zbog uslova na putu, znajući da namerava da učini nešto glupo, ali nemoćna da se zaustavi i promeni smer koliko i da izmeni samu svrhu svog putovanja. Val nikom nije rekla gde ide. Ni Mili, sa kojom je provela Božić i koja bi je zvala šest ili osam puta da se uveri da nije zalutala, nikome u Dobsu Kendalu, izdavačkoj kući u kojoj je viši (i jedini) urednik književne proze, a posebno ne svojoj prijateljici Deniz, čiji savet je uvek bio – *uzmi advokata da se raspita*. Uzela je advokata. Samo što nije prihvatila njegov savet.

Nebo se smračilo. Krupne pahulje pljuskuju o Valino vetrobransko staklo poput sočnih, noćnih leptirica. Da bi prestala da razmišlja o onome što je čeka, pokušava da se usredsredi na rukopis romana u tašni, ponetom da ga ponovo pročita kada stigne u Folkirk, svoje neposredno odredište. Pita se sada da li je stvarno toliko dobar koliko joj se čini. Ponela ga je sa sobom da preispita svoje prosuđivanje.

Kad bi samo mogla da se opusti. Oseća kako automobil pomalo krivuda. Uključuje radio i pretražuje kroz zbrku istrošenih, božićnih pesmica, nekog bubnjajućeg roka, emisije u kojoj neki sveštenik daje bračne savete. Pomalo smešno, misli, i isključuje ga. Ipak nešto poznato u dvade-

set sekundi slušanja. Pre no što je mogla da ga ponovo uključi, tri automobila koji su joj se kretali u susret, jedan za drugim, poprskali su vetrobransko staklo bljuzgavicom. Za trenutak oseća da srlja naslepo. Možda mesecima. Kada se staklo očistilo, ponovo uključuje radio. Emisija je završena i dobija samo vesti i dosadno prepričavanje najnovijih političkih skandala.

Prethodni zvučni ujed ne popušta. Taj glas. Jednom prilikom uređivala je knjigu jednog vrlo mladog sveštenika. Pazi, i ona sama je tada bila vrlo mlada. Koliko to davno izgleda. U mislima oduzima godine, umesto da se usredsredi na vožnju. A onda je ugleda, *o, bože*, nešto na putu, skoro na sredini, neka kutija. Usporava, svesna da je to samo kartonska kutija, može lako da je obiđe. Bolje da se zaustavi. Usporava i skreće prema bankini dok saobraćaj iza nje tutnji pokraj kutije, odbacujući je u vazduh dok se nije zaustavila u jarku sa suprotne strane. Val jedva diše. Njena dužnost je da pokupi tu kutiju.

„Nema potrebe”, kaže glasno. „U redu je.” Nagoni sebe da duboko diše. Ubrzo je u stanju da se uključi u saobraćaj, ubrzavajući.

Želela bi da to zaobiđe, ostavi za sobom, ali čak i dok razmišlja o njima događaji tog letnjeg dana upravo promiču pored mnoštva drugih stvari u njenom umu. Deo njene kazne je da ih ponovo oživljava.

BIO JE TOPAO DAN, neprijatno topao čak i za jul. Smetala joj je vrućina, ponekad je hvatala panika, strah da se nikad neće rashladiti. Bile su u pitanju godine, znala je to. Mogla je da pređe od sobne do temperature ključanja pri bilo kom vremenu. Pozvana je sa Edom na sever, u kuću za odmor Roberta Kendala.

Na svom unutrašnjem ekranu Val vidi sebe pre doručka kako pakuje stvari u vreću, kupaće kostime, peškire, po jednu presvlaku, stvari za noć. Ed nije želeo da ide. „Brbljanje o knjigama!”, gundao je. „Zašto bi iko vozio stotinu osamdeset kilometara radi toga? Mogu ostati kod kuće i isto tako lako se dosađivati.” Što znači, pretpostavljala je, pored nje.

Nije uvek bio tako jedak. Kada se udala za njega, pre jedanaest godina, delovao je iskreno, prijazno, ponosan na nju. Sviđala mu se pomisao na nju, a sada kao da je iščezla pomisao na obrazovanu suprugu, načitanu, čiji ga je radni dan zaobilazio (još uvek nije imao pojma šta ona radi kao urednik i rekao bi nekom od svojih drugara, koji bi upitao o tome, da je ona bibliotekarka), supruga koja ga je u početku očaravala.

Nosila je vreću niz stepenice. Ed je ranije sišao da skuva kafu. Udisala je neodoljivu aromu. Uzeće uz nju komad tosta i, ako još bude gladna, kao što će bez sumnje biti, grožđe. Samo nekoliko zrna.

Kada su otkrili jedno drugo, Ed je očekivao više od nje – da će, budući dovoljno inteligentna da stekne par univerzitetskih zvanja, imati više razumevanja za njega, da će odmah uočiti na šta njegovo raspoloženje ukazuje, zbog čega ponekad nije nalazio za shodno da odgovori na njena pitanja ili da podeli svoje misli. Dok je razmišljala o jedanaest godina braka, pokušavala da tačno odredi godinu, mesec, dan kada je uočila istupljenost oštrice. Nije mogla. Njena urednička uspešnost nije dosegala dotle da može da raščlani brak. Ali nije je sprečilo da pokušava.

VIŠE NISU čak ni pokušavali da razgovaraju za doručkom. On je bio negde iza sportskog odeljka svojih novina. Ona

je letimice prelazila preko naslova, ne razumevajući ih, dok se posvećivala svakoj od preostalih mrvica tosta.

Nije dugo poznavala Eda Fenla pre no što su odlučili da se venčaju, samo nekoliko meseci. Pričala je o njemu svojoj tetki Mili.

„Ed Fanl!”

„Fenl.”

„Kao ona biljka?”

„Pa, jeste”, morala je da prizna.

Tetka Mili, jedina preostala rođaka iz generacije njene majke, bila je sumnjičava prema njenom budućem mužu i raspitivala se o pojedinostima.

Ed Fenl je vodio sopstveni uspešan posao izrade i postavljanja kuhinjskih tezg i ormara po porudžbini. Bio je belac, Kavkazac, bez utvrđene vere, nije se ženio, naklonjen političkoj desnici i deset godina stariji od Val. Upoznali su se dok je Val čuvala kuću svojih prijatelja Deniz i Dena Levija, koji su bili pozvani van grada dok im je kuća preuređivana.

Val je jednoga dana, posle posla, stigla u njihovu kuću u središnjem delu grada i zatekla Eda, majstora za kuhinje, kako drži govor mladom pomoćniku vodoinstalatera. „To su trice i kućine! Vidiš li ti to?” Izmene na kanalizacionim cevima trebalo je da budu gotove pre nedelju dana i sada su žurili da ih završe.

„Čemu vas sada uče?”, čula ga je kako se dere na mladića. „Govna ne idu uzbrdo; u petak dođi po platu. Je l' jasno? Isuse Hriste!” Tada je, pomalo snebivljivo, podigao pogled na Val, na njenu aktentašnu nabreklu od papira, na kovertu od čvrste hartije naslagane na njenim grudima. U to vreme još uvek je radila za Milosrdno izdavaštvo ali je postajala nespokojna, imala je trideset osam godina, na kraju krajeva. Želela je da proširi svoje horizonte.

„Ja sam Denizina prijateljica”, reče ona. „Pazim na njihov stan dok se ne vrate.” Gledala je levo i desno na zbrku, isturivši svoj dugi vrat. Odjednom je postala svesna svojih naočara kao u sove. Njena plava kosa nije ostala zatvorena iza uha. Ed duboko udahnu i stisnu usta. Pomoćnik vodoinstalatera ponovo leže na pod da nastavi sa gundanjem i zveketanjem ispod sudopere.

„Gde ona želi da se postavi ploča za seckanje, pokraj sudopere ili ovamo pored gornje strane šporeta?” upita je Ed.

Osećala je kako je posmatra dok spušta teret i zbacuje sa ramena svetli žaket. Osećala se nestvarno u svojoj bledozelenoj haljini jednostavnog kroja, poput usamljene duge vlati trave. Našla je spisak uputstava koji je Deniz ostavila. Zajedno su ga proučavali, glava uz glavu. Ed se uspravi. Kada je pogledala naviše osećala je da joj se divi uprkos njenim ozbiljnim naočarima. Kasnije, Ed joj je rekao da su njene prefinjene crte lica i nežne usne izgledale kao naslikane ili izrezbarene.

Narednog dana radila je u Denizinom stanu. Ed je ulazio i izlazio, nadgledajući posao. Oko četiri sata probila se kroz prašinu i krš do kuhinje da bi napunila čajnik na osposobljenoj sudoperi. Vodoinstalater i pomoćnik stolara spremali su se da pođu. Ed je napola bio unutar ugaonog kuhinjskog ormana, podešavajući nešto. Izronio je i obrišao znoj sa čela nadlanicom. Svidela joj se njegova gusta, tamna kosa, blago talasasta, posuta sedama i strugotinom. I njegov osmeh, spor, namreškanih očiju. Dok je izvlačio papire iz džepa na košulji i razvijao ih, iskoristila je trenutak da baci pogled na njegova ramena, tamne dlake na rukama. Ispuniše je zbunjujućom čežnjom. Oči su brzo lutale dalje. Bila je oduševljena i njegovim uskim kukovima. Osećala se kao elektroda koja je uhvatila varnicu.

Sedoše, pomalo zbijeno, uz kraj Denizinog trpezarijskog stola prekrivenog sadržinom starih, kuhinjskih ormana, pijući čaj i komentarišući egzotične pakete i teglice nepoznatih napitaka. Čitao je neke od etiketa, Garam Masala, Arborio pirinač, Vasabi u prahu.

„Zvuče smrtonosno, štagod da su”, reče.

Kada ga je proučila, Val se povuče.

Svakog dana od tada, Val je otvarala Denizina vrata ispunjena iščekivanjem, unapred se radujući ćaskanju sa Edom o komplikacijama pri postavljanju obrtnih umetaka sa pregradama, izvlačenju fioka i o najboljem korišćenju prostora – teme o kojima nikada ranije nije razmišljala. Otkrila je da čezne za jednom praktičnom, savremenom, ličnom kuhinjom. Napokon počеше da govore o sebi, najpre oprezno, ne želeći nijedno od njih da priznaju svoju sve veću usamljenost.

ED FENL SE RAZLIKOVAO od bilo kog sa kim je ikad izašla na sastanak. Okretno je istupio napred da joj otvori vrata, vodio ju je tako da on bude do kolovoza ulice, ponudio joj je ruku kada su prelazili preko ulice. Te pažnje u početku su je činile nervoznom, nagonile je da se zapita da li dovoljno liči na damu da bi ih zasluživala. Bio je ćutljiv, nesklon ćavrljanju, smešio se više očima nego usnama. Izgledalo je, ponekad, da se zagubio u dubokom razmišljanju.

Restoran u koji ju je izveo kada su prvi put izašli nije bio otmen ali hrana je bila dobra, domaća, pomislila je Val, iznenađena što je u meniju našla pitu od mesa. Bioskop je bio neprikladan izbor za dvoje skoro potpunih stranaca – zamršen zaplet koji je obuhvatao mnogo uspaljenog i škaljivog seksa viđenog iz jednog napadnog ugla. Posle su svratili u jednu kafeteriju. Ed se naginjao preko stola preko puta nje. Mesto je bilo bućno.

„Znači, radite za nekog izdavača?“, reče, kada su se umorili od prepričavanja filma.

Ona potvrdno klimnu glavom.

„Šta tamo radite, pišete knjige?“

Mislila je da se šali.

VEČE PRED DOTIČNI julski dan, pre no što su se uputili na sever ka kući za odmor Roberta Kendala, javila se telefonom neka mušterija čiju kuhinju je Ed sastavljao, najavljujući zaoštavanje situacije.

„Moraćeš da ideš bez mene“, reče Ed narednog jutra, iza svojih novina. „Moram tom tipu da završim kuhinju. Ne znam kada ću se izvući odavde. Nema mnogo toga da se uradi, ali ne znam koliko brzo će ići dok ne počnem.“

Tokom godina Ed se promenio ili je možda Val bila ta koja se promenila. Sada su oboje bili razdražljivi. Najnezatnija odbojna intonacija glasa ili nemio pogled bili su dovoljni da podjare dugotrajno ključanje. Bilo je trenutaka kada se Val pitala da li je sva svrha tog braka bila da omogućće jedno drugom da ne dolaze u praznu kuću. Kasnije je bilo i trenutaka, naročito posle neke bespredmetne svađe filovane zamerkama, kada bi zatekla sebe da je pozelela da Ed uopšte ne dođe kući.

„Možda ćeš propustiti večeru ako kreneš prekasno“, reče ona.

„Ćapiću nešto usput.“

To mu verovatno i onako više odgovara, pomisli ona. Više no jednom izjasnio se o Robertu kao o „tom malom pešku koji voli da kuva.“

„Mogla bih da te sačekam, ako hoćeš, pa da krenemo zajedno“, reče, ne misleći tako.

„Naravno. . .“, oklevao je, „da uštediš vožnju.“

Val se okrete da ne bi primetio razočarenje na njenom licu i otvori mašinu za pranje sudova i poče je prazniti od sinoćnih sudova.

„Ali, ne. Idi ti ispred. Na takvom mestu ima više toga za tebe nego za mene.” Ed je znao da pliva, ali nije uživao u tome.

Val ispusti dah koji je zadržavala, završi pražnjenje mašine za sudove i ponovo je napuni dok je Ed ispijao poslednje gutljaje kafe. Strugala je oštrim nožem sa oštricom uperenom prema sebi.

„Pazi šta radiš. Poseći ćeš se”, reče, možda zbog toga što je pri radu koristio potencijalno opasne alatke. Ed je veoma vodio računa o bezbednosti.

„Verovatno uopšte nećeš poći”, progundā. Nije gledala u njega ali osećala je kako bes zrači. Obrisa nož čajnom salvetom i bezbedno ga stavi u stalak za noževe.

„Želiš li da idem ili ne?”

„Naravno da želim.”

„Odlično. Rekao sam da ću ići, dakle ići ću. Samo da ti budeš zadovoljna.” Vukao se (trupkao bi možda bilo bliže istini) uz stepenice.

Od skoro, pitala se da li bi mogla da se izbori sa petljinama razvoda. *On više ne komunicira, časni sude. Živi u sopstvenom svetu. Predvidljiv je. Moji prijatelji su mu dosadni, ne interesuje ga moj posao i nikad ne želi da ide bilo gde. Vidi me samo kao toplo telo sa kojim odlazi u krevet.*

Da li vas bije? Da li vas vara? Da li vas omalovažava?

Svakako ne. Davno bih ga ostavila.

Dakle, problem je?

Nedostaje mu mašta.

Razvod se odobrava.

NJEN OTAC JE naprosto otišao. Jednog jutra, kada joj je bilo oko četiri godine, sišla je niz stepenice iz svoje sobe gde se igrala i ugledala ga kako iznosi kartonsku kutiju napunjenu knjigama u svoj auto. Njegovi koferi stajali su spremni. U prednjem predsoblju, majka je jecajući sedela na podu, glave oslonjene na stolicu iz predsoblja, kao da čeka da joj je neka giljotina odseče. Kada je Val stigla do zadnjeg stepenika on se vrati unutra, podiže je, stegnu, ne poljubi, spusti i reče:

„Do viđenja.”

Bila je navikla da ode i vrati se posle nedelju-dve dana. Radio je nešto sa frižiderima i morao je mnogo da putuje. Majka poče da ispušta kratke, zadihane leleke.

„Ćuti, Lizi. Prebolećeš ti mene”, potapša malu Valeri ispod brade, pokupi svoju opremu i izađe kroz vrata. Trenutak kasnije, vrati se. Zaboravio je ključeve od auta, a zatim se odveze, da nikad više ne bude viđen.

Kada su se vrata zatvorila za njim, bilo je to kao da se neka knjiga naglo sklopila pre nego što je do pola pročitana, ostavljajući mnoga pitanja bez odgovora. Hoće li se život nastaviti? Hoće li vredeti nastavljati? Nema više veselog zviždukanja dok je ušuškavao neku malu zakusku za sebe i Valeri, ostavljajući kuhinju u stanju kao da je kroz nju protutnjao uragan, nema više jahanja na ramenima sa rukama zamašćenim od njegove zalizane kose, nema više golicanja, vrištećeg smejanja, vožnji autom sa spuštenim krovom, dok se njena majka smeši a čuperci kose joj se raspipaju preko sklopljenih usana.

Ogorčena, majka se sruči u krevet. Val ju je molila da ustane, da pođe za njim, da ga vrati.

„Znaš li koliko žena ima u gradu Torontu?”, upita je majka.